

Ганна ТРУШЕВИЧ
доктор філософії з політології, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3793-1074>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ В УМОВАХ ВІЙНИ: РОЛЬ ВОЛОНТЕРІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ ПАРТНЕРСТВІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ

Сталий розвиток міст вважається критично важливим аспектом соціально-економічної стабільності та благополуччя населення, тому що саме він визначає, як міста можуть розвиватися, не ставлячи під загрозу ресурси та можливості для майбутніх поколінь. Лелеченко А. визначає сталий розвиток як процес якісних змін, що передбачає збалансування інтересів людини, суспільства і держави в поточному і майбутньому періодах на засадах досягнення в динаміці економічної ефективності, фінансової стійкості, економічного зростання та розвитку екологічної і соціальної підсистеми суспільства та, як наслідок, макросистем вищого рівня, з урахуванням раціональних обмежень, що накладаються національною безпекою, і впливу чинників зовнішнього середовища [1].

Однак в умовах російсько-української війни ці процеси набувають ще більшої актуальності, важливості та складності. На жаль, війна руйнує не тільки інфраструктуру та економіку міст, але й створює важкі виклики для соціальної згуртованості та гуманітарної підтримки населення. Саме тому дані умови, спричинені процесами відновлення міст і підтримки сталого розвитку, надають ще більшого значення і залученості, участі волонтерів.

Громадський діяч Матяш М. стверджує, що про волонтерський рух в Україні сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності у нас припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави. Автор переконаний, що саме завдяки волонтерам у

2014 році країна зберегла свій суверенітет, зупинила російську агресію на сході та відновила боєздатну армію з високим моральним духом [2]. Представники волонтерського руху, сьогодні, стали невід'ємною частиною стратегічних партнерств, що спрямовані на подолання наслідків війни та відбудову прифронтових територій і тих, що найбільше постраждали.

Сталий розвиток міст сам по собі передбачає таке управління урбаністичними процесами, що буде враховувати економічні, соціальні та екологічні потреби як теперішнього, так і майбутніх поколінь. Сталий розвиток в умовах війни стає ще важливішим завданням, тому що основні ресурси часто використовуються для ведення бойових дій, але ж інфраструктура руйнується, що тягне за собою зниження життєвого рівня міського населення.

На жаль, ми бачимо, що війна має руйнівні наслідки для міст. Це і фізичне руйнування будівель та доріг, і економічний спад, і збільшення безробіття та розрив соціальних зв'язків. Більшість міст, особливо ті, що наближені до фронту, втрачають доступ до базових послуг: водопостачання, енергопостачання, охорона здоров'я та освіта. Тому відновлення інфраструктури і підтримка соціальної згуртованості суспільства, містян, у таких випадках стає критично важливою.

Волонтерські організації в таких умовах стають важливою ланкою у процесі відновлення міст, зокрема в умовах війни. До їх завдань входить не тільки широкий спектр гуманітарної допомоги (надання продуктових наборів, ліків, організація тимчасового житла для біженців), психологічної підтримки (допомога постраждалим, організація програм реабілітації для тих, хто пережив травми війни), інформаційної підтримки (забезпечення населення інформацією про безпеку, права та ресурси, боротьба з ворожою пропагандою, донесення інформації за кордоном), а й відновлення інфраструктури, що включає участь у ремонтах будинків, лікарень, шкіл та інших соціально важливих об'єктів.

Наведемо приклад на м. Кропивницький. Після масованої ворожої атаки на місто 19 березня 2025 року розбирати завали долучились не тільки комунальники, електрики, газовики, поліція та ДСНС, а й волонтерські команди Червоного Хреста, Десяте Квітня, Право на захист, Агенство ООН у справах біженців в Україні, Центр допомоги врятованим, Центр Життєстійкості, обласний Центр Ветеран та багато інших місцевих волонтерських організацій. Волонтери допомагали не тільки з налагодженням інфраструктури міста, а й надали психологічну і гуманітарну підтримку постраждалим. Це лише один з прикладів партнерства державних організацій, регіональних осередків міжнародних організацій, місцевої влади та громадянського суспільства. Волонтери досить активно залучаються до організації співпраці з міжнародними організаціями та місцевими органами влади, сприяючи координації гуманітарних і відновлювальних ініціатив.

За результатами нашого дослідження, що було проведене в жовтні 2024 року через Google Forms серед 122 волонтерів, які є представниками різних областей України: Донецької, Херсонської, Харківської, Дніпропетровської, Миколаївської, Кіровоградської, Одеської, Київської, Вінницької, Полтавської, Черкаської, Тернопільської, Львівської та Івано-Франківської [4], ми виявили,

що більшість респондентів (53%) серед сфер, які б порадили покращити українській владі, виділяють внутрішню політику та роботу з військовими/ветеранами/ волонтерами.

На нашу думку, одним із ключових аспектів є створення стратегічних партнерств, що поєднують зусилля урядів, місцевого самоврядування, міжнародних організацій та громадянського суспільства. Представники волонтерського руху виступають важливим компонентом цих партнерств, тому що саме вони здатні оперативно реагувати на потреби постраждалих громад та надавати швидку допомогу, яку потребують люди і міста.

Стратегічне партнерство в умовах війни включає в себе міжнародну допомогу (участь Червоного Хреста, ООН та інших міжнародних організацій у програмах відновлення), інноваційні підходи (застосування новітніх технологій та інновацій для відновлення інфраструктури та надання послуг) і місцеві ініціативи (підтримка ініціатив на рівні громад, що включає в себе також і допомогу волонтерським організаціям, які забезпечують допомогу на місцях).

Впевнені, що волонтерська діяльність буде мати суттєвий вплив на сталий розвиток міст у повоєнний період. Завдяки волонтерам вдається відновлювати соціальну інфраструктуру і забезпечувати доступ до необхідних послуг громадянам, створювати соціально орієнтовані підприємства та організації, які допомагають забезпечувати робочі місця і стимулювати економічне зростання на місцях. Також, що не менш важливо, волонтерам вдається відновлювати довіру серед населення, зміцнивши соціальну згуртованість у громадах.

Стратегічне партнерство має ряд викликів та перспектив, не зважаючи на величезний внесок волонтерів у відновлення міст. Викликами є невизначеність у довгостроковій стратегії відновлення, що може привести до розпорошення зусиль; політичні та соціальні труднощі, які можуть гальмувати ефективну співпрацю між різними сторонами; недостатнє фінансування та ресурси для масштабних відновлювальних робіт. Однак є і перспективи волонтерської діяльності в умовах війни, а саме можливості для сталого розвитку та відновлення міст після російсько-української війни значно розширюється, враховуючи новітні технології та глобальний характер партнерств.

Ми переконані, що досвід стратегічного партнерства, здобутий під час війни, потрібно активно впроваджувати і залучати у мирний час. У повоєнний період волонтерські організації продовжать грати ключову роль у сталому розвитку міст. Адже рівень довіри суспільства до волонтерів, за результатами загальнонаціональних соціологічних досліджень, є другим показником серед всіх інституцій, що були включені в опитування: Президент України, Верховна Рада України, Уряд України, ЗСУ, СБУ, Національна поліція, Суди, Прокуратура, Церква, Українські ЗМІ, Волонтери. Довіра до волонтерів у грудні 2021 року склала 68% від опитуваних, а у грудні 2022 та у грудні 2023 років вона зросла до 84%, перевищує лише рівень довіри серед громадян до ЗСУ [3].

Отже, волонтерські організації вже є стратегічними партнерами для місцевих адміністрацій і уряду у відновленні міст та підтримці сталого

розвитку під час війни та можуть бути такими після її завершення. Адже волонтери не тільки надають важливу допомогу у відновленні інфраструктури та наданні гуманітарної допомоги, а й активно сприяють створенню стратегічних партнерств для забезпечення сталого розвитку міст. Роль представників волонтерського руху у цьому процесі важко переоцінити, тому що відновлення після російсько-української війни вимагає швидкої реакції, високої мобільності та співпраці на міжнародному, національному та місцевому рівнях. Стійкість міст після війни значною мірою залежить від ефективності впровадження стратегічних партнерств через волонтерські взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Лелеченко, А. (2017) Феномен поняття «сталий розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. №12. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1649> (дата звернення: 19.12.2024).
2. Матяш, М. (2017) Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvoavise-unikalne-jomuzavdacuemo-suverenitetom.html> (дата звернення: 19.12.2024).
3. Прес-релізи та звіти – Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2023 роках. КМІС. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1> (дата звернення: 19.12.2024).
4. Трушевич, Г. (2024) Волонтерський рух в Україні: політичні орієнтири його учасників під час російсько-української війни. *Politicus*. №6. С. 87–91.